

Заняткі пятыя

Занятие пятое

Пра Мікіту

Я сябрую зь Мікітам ад школьных гадоў.
Цяпер мы разам вучымся на ўнівэрсытэце.
Выбралі аднолькавую прафэсыю.
Я ведаю, як жыве мой сябра, як вучыцца, якія здабывае веды.
Чалавек дазнае, спазнае, спасьцігае, шчыруе, штукуе.
У яго не змарнуецца аніводная хвіліна.
Чытае. Разважае. Думае.

Лад мовы

Дзеяслоў (Глагол)

Дзеяслоў (глагол) — изменяемая часть речи, обозначает действие предмета или его состояние.

Начальной формой глагола является *інфінітыў (инфинитив)*. Инфинитив — это неизменная форма глагола с суффиксами: **-ць, -ці, -чы**: **працаваць** (работать), **ісьці** (идти), **бегчы** (бежать). Инфинитив отвечает на вопросы: **што рабіць?** (что делать?), **што зрабіць?** (что сделать?), используется при образовании настоящего и будущего простого времени. Инфинитив может относиться как к глаголу, так и к существительному: **пайшлі палуднаваць** (пошли обедать), **вада піць** (вода для питья), **машынка стрыгчыся** (машинка для стрижки), **машынка каву малоць** (кофемолка).

Спражэньне дзеясловаў (Спряжение глаголов)

Глагол изменяет свои формы во времени, числе и лице. Образование разновидностей глагола при помощи личных окончаний называется *спражэньнем (спряжением)*.

лік	асоба	I спражэньне	II спражэньне
адзіночны	1 я	чакаю, бяру	гляджу, бачу
	2 ты	чакаеш, бярэш	глядзіш, бачыш
	3 ён, яна, яно	чакае, бярэ	глядзіць, бачыць
множны	1 мы	чакаем, бяром	глядзім, бачым
	2 вы	чакаеце, берыце (-е)	глядзеце (-е), бачыце
	3 яны	чакаюць, бяруць	глядзяць, бачаць

канчаткі спражэньняў			інфінітыў	прыклады
адзіночны лік	множны лік			
I	я -у, -ю	мы -ом, -ём, -ам, -ем	-аць -ці -ыць -іць -чы	чакаць, вязаць, дараваць, браць класьці, месьці, весьці, сесьці жыць, мыць, бачыць, шыць піць, біць, ліць, віць пячы, секчы, легчы, сыцерагчы
	ты -эш, -еш, -аш	вы -аце, -яце, -еце, -эце	-уць, -ець, -оць	дзьмуць, мацнець, малоць
	ён, яна, яно -э, -е, -а	яны -уць, -юць		
II	я -у, -ю	мы -ым, -ім	-іць -ыць -ець -аць	рабіць, марозіць, хадзіць марыць глядзець, трымцець ляжаць
	ты -ыш, -іш	вы -ыце, -іце		
	ён, яна, яно -ыць, -іць	яны -аць, -яць		

Для того, чтобы определить, к какому спряжению относится глагол, нужно знать, какое он имеет окончание в третьем лице множественного числа: **яны што робяць?** Также нужно учитывать под ударением ли личное окончание глагола или не под ударением.

Если личное окончание под ударением:

1) поставьте глагол в третьем лице множественного числа: **яны бяруць, яны пазнаюць, яны маўчаць, яны глядзяць;**

2) определите, какое у глагола получилось окончание:

— если окончания **-уць (-юць)**, то это I-ое спряжение: **бяруць, пазнаюць;**

— если окончания **-аць (-яць)**, то это II-ое спряжение: **маўчаць, глядзяць.**

Если личное окончание безударное:

Все глаголы на **-ыць, -іць** (кроме **віць, шыць** и подобные), эти же глаголы с приставками, а также глаголы **ненавідзець, цяпець, вярцець, залежаць, гнаць** относятся ко II спряжению. Все остальные — к I спряжению.

К разным типам спряжений относятся глаголы: **бегчы** (бежать), **даць** (дать), **есьці** (есть). Их спряжение нужно запомнить.

	бегчы	даць	есьці
я	бягу	дам	ем
ты	бяжыш	дасі	ясі
ён, яна, яно	бяжыць	дасьць	есьць
мы	бяжым	дадзім / дамо	ядзім
вы	бежыце / бежыце	дасьце / дасьце	ясьце / ясьце
яны	бягуць	дадуць	ядуць

При спряжении *зваротных дзеясловаў (возвратных глаголов)* к глаголу добавляется частица **-ся (-ца)**. Например: **я мыюся, ты моешься, мы моемся, вы моеетесь.** В третьем лице окончание **-ць** сливается с возвратным местоимением **ся**: **ён маецца, яны мыюцца.** Заметьте, окончание **-ца** соответствует окончаниям **-ться** и **-тся** возвратных глаголов в русском языке.

Таблица спряжения возвратных глаголов:

адзіночны лік	множны лік	інфінітыў	прыклады
-юся, -уся	-емся, -эмся	-цца	забаўляцца, сьмяяцца, пытацца
-еся, -эся, -ешся, -эшся	-ецеся, -эцеся	-ціся	плесьціся, зьмерзціся, класьціся
-ецца, -эцца	-юцца, -уцца	-чыся	сьперагчыся, дамагчыся, стрыгчыся

Як я зьбіраюся на работу.

Я галюся.

Я апранаюся.

Я абуваюся.

Цяжкія выпадкі спражэньня (Трудные случаи спряжения)

	інфінітыў	ён, яна, яно	вы	яны
I	пячы (печь)	пячэ	печыць (-е)	пякуць
	лётаць (лететь)	лётае	лётаеце	лётаюць
	казаць (говорить)	кажа	кажаце	кажуць
	хацець (хотеть)	хоча	хочаце	хочуць
	дзьмуць (дуть)	дзьме	дзьмяце (-ё)	дзьмуць
	махаць (махать)	махае	махаеце	махаюць
	плакаць (плакать)	плача	плачаце	плачуць
	шыць (шить)	шые	шыеце	шыюць
	вымаць (вынуть / достать)	вымае	вымаеце	вымаюць
II	садзіць (садить)	садзіць	садзіце	садзяць
	маўчаць (молчать)	маўчыць	маўчыць (-е)	маўчаць
	плаціць (платить)	плаціць	плаціце	плацяць / плоцяць
	тлумачыць (объяснять)	тлумачыць	тлумачыце	тлумачаць
	ляцець (лететь)	ляціць	леціць (-е)	ляцяць
	гледзець (смотреть)	гледзіць	гледзіць (-е)	гледзяць
	цярпець (терпеть)	цярпіць	церпіць (-е)	цярпяць

Практыкуйцеся

1. Пастаўце ў сказы замест кропак дзеяслоў, які падыходзіць па сэнсе (Поставьте в предложения вместо точек глагол, который подходит по смыслу).

Дзяўчына чыста ... вокны.

Хлопцы заўсёды ... з маіх жартаў.

Ён ..., таму што ня ведае, што казаць.

Нашы сябры, як толькі прыехалі, адразу ж ... на вяселье.

Малы ... ў дудку і надта ж цешыцца з гэтага.

Мой брат сталя р, ён ... Нядаўна зрабіў ложка.

Яны ... у магазыне харчовым таварам.

рагатаць (хохотать)

маўчаць (молчать)

мыць (мыть)

дзьмуць (дуть)

гандляваць (торговать)

майстраваць (мастерить)

трапіць (попасть)

2. Запоўніце табліцу (Заполните таблицу).

Узор: пячы → ён пячэ, яны пякуць

дзеяслоў	спражэньне	ён, яна, яно	яны
дзякаваць (благодарить)	I		
абяцаць (обещать)			
зарабляць (зарабатывать)			
уцякаць (убегать)			
бедаваць (горевать)			
дараваць (прощать)	II		
гаспадарыць (хозяйничать)			
крыўдзіць (обижать)			
смажыць (жарить)			
блішчэць (блестеть)			
важыць (весить)			
знаёміць (знакомить)			
саладзіць (сладить)			
лічыць (считать)			

3. Скажыце як мае быць (Скажите правильно).

Узор: Я (надзяваць) (кашуля) → Я надзяю кашулю.

Яна (прасаваць) (бялізна).

Я (апранаць) (паліто).

Мы (класьці) (агуркі) на стол.

Яна (разумець) (я).

Ён (палуднаваць) (дома).

Яны (сустракаць) (ты).

Маці (прыгарнуць) (дзіця) да сябе.

Настаўнік (размеркаваць) (абавязкі).

Лад мовы

Дзеяслоўнае кіраваньне (Глагольное управление)

Дзеяслоўнае кіраваньне (глагольное управление) — такой вид связи, когда в словосочетании глагол требует, чтобы зависимые от него слова стояли в определенной форме. Например: завидовать (кому?) соседке, опасаться (чего?) наводнения, говорить (о чём?) о погоде. Обратите внимание, что глагольное управление в белорусском языке отличается от русского (см. таблицу).

беларускі дзеяслоў	Р. каго? чаго?	Д. каму? чаму?	В. каго? што?	Т. кім? чым?	М. пры кім? пры чым?	пераклад
1	2	3	4	5	6	7
бра/цца вучы/цца вырака/цца дагляда/ць дакрану/цца далуча/цца дамага/цца дзіві/цца жартава/ць заахвоіць закліка/ць запрасі/ць з'вярну/цца з'дэкавацца кпіць навучы/цца пільнава/ць прыахвоіцца прыслухоўвацца прытулі/цца раўня/ць спадзява/цца сьмяя/цца уме/швацца це/шыцца чапі/цца	да работы музыкі радні саду да далоні да талакі ласкі з посьпеху зь сябра да працы да дзеянняў да стала да людзей з старога з хлапца сьпеваў парадку да кавы да парадаў да маці да майстра гасьцей з малога да справы з дачкі да зяця					братся за учиться отвергать ухаживать за прикоснуться к присоединяться настаивать на удивляться подшучивать побудить к призывать к пригласить к обратиться к издеваться подтрунивать научиться следить за пристраститься к прислушиваться прильнуть к сравнивать с ожидать смеяться над вмешиваться в радоваться цепляться к
балі/ць выбача/ць дарава/ць дзякаваць здра/дзіць		бацьку сябру брату памачніку настаўніку				болит прощать прощать благодарить предать

1	2	3	4	5	6	7
праба/чыць слугава/ць		дачцэ турыстам				извинить обслуживать
абра/ць заядба/ць заслугоўва/ць здолець каза/ць на клапаці/цца паве/даміць страці/ць сачы/ць укача/ць хварэ/ць чака/ць			на старшыню дзяцей на давер навуку на цётку пра дзяцей адміністрацыю маёмасьць дзяцей у муку на ныркі на маму			выбрать пренебречь заслуживать справиться с оговаривать заботиться о сообщить лишиться следить вывалиять в болеть ждать
абвіну/ць апекава/цца с/хаць ісьці/ жані/цца звы/кнуцца зьлі/тавацца ляце/ць плы/ць				папераю дзецьмі аўтобусам дарогаю зь дзяўчынай з умовамі над злачынцам самалётам параходам		завернуть в заботиться о ехать на идти по жениться на привыкнуть к пощадить лететь на плыть на
зна/цца ідзе/					на/у фізыцы аб перамовы	разбираться в интересует

Трываньне дзеясловаў (Вид глаголов)

Глаголы бываюць *закончанага трываньня (совершенного вида)* і *незакончанага трываньня (несовершенного вида)*. Глагол несовершенного вида адказвае на пытаньне **што рабіць?** (што дзялаць?) і выражае незакончанае дзеянне, якое працякае ці паўтараецца: **маляваць** (рысавать), **сядзець** (сядзець), **прыбіраць** (убіраць), **гатаваць** (гатаваць). Можа быць у цяперашнім, ці мінулым, ці будучым часе. Глагол совершенного вида адказвае на пытаньне **што зрабіць?** (што зрабіць?) і выражае дзеянне, якое скончылася ці скончыцца: **намаляваць** (нарысавать), **пасядзець** (посядзець), **прыбраць** (убраць), **прыгатаваць** (прыгатаваць). Можа быць у мінулым, ці будучым часе, але ў цяперашнім — ніколі.

Мы паедзем.

Яны з'ехалі.

Ён сядзіць у фатэлі.

Я сяду на канапу.

Вы п'яце каву, яны пап'юць гарбату.

Брат вывучае замежную мову.

Я вывучыў верш.

Будзем паліць ланцюг.

Трэба запаліць лампу.

Дзеці сьняць сны.

Малы нешта сасьніў.

Мы поедём.

Они уехали.

Он сидит в кресле.

Я сяду на диван.

Вы пьёте кофе, они попьют чай.

Брат изучает иностранный язык.

Я выучил стихотворение.

Будем топить баню.

Надо зажечь лампу.

Дети видят сны.

Ребенку что-то приснилось.

Словаўтварэньне дзеясловаў (Словообразование глаголов)

В беларуском языке очень разнообразны лексические значения глагола. Много его разновидностей образуется с помощью одной приставки, нескольких приставок и суффиксов: **з-га/ніць** (раскрытыковаць), **па-на-купляць** (понакупіць), **браз-н-уць** (стукнуць), **майму сябру я за-ўдзячаю вывучэньне мовы** (в изучении языка я благодарен моему другу).

Примеры словообразования глаголов при помощи приставок:

	несовершенный	совершенный	несовершенный	совершенный
ад-	будуем дзякуем цісьнем	<i>адбудуем аддзячым адцісьнем</i>	будаваць дзякаваць ціснуць	<i>адбудаваць аддзячыць адціснуць</i>
пера-	разьмяркуем падрыхтуем захаваем	<i>пераразьмяркуем перападрыхтуем перазахаваем</i>	разьмеркаваць падрыхтаваць захаваць	<i>пераразьмеркаваць перападрыхтаваць перазахаваць</i>
пра-	едзем водзім чужым	<i>праедзем правядзём прачужым</i>	ездзіць вадзіць чуць	<i>празьездзіць празьвадзіць празьчуць</i>
з-	губляем варым дорым	згубім зварым здорым	губляць варыць дарыць	згубіць зварыць з дарыць
па-	мацнеем пытася мыем	<i>памацнеем папытася памыем</i>	мацнець пытася мыць	<i>памацнець папытася памыць</i>
у-	бачым	убачым	бачыць	убачыць
пад-	ядзім малюем лічым	<i>пад'ядзім падмалюем падлічым</i>	есьці малюваць лічыць	<i>пад'есьці падмалюваць падлічыць</i>

Практыкуйцеся

4. Утварыце дзеясловы закончанага трывання (Образуйте глаголы совершенного вида).

Узор: прасіць → запрасіць

чэзнуць, пільнаваць, чакаць, шукаць, карыстацца, падабацца, слухаць, вітацца, паліць, парадкаваць, разумець, тлумачыць, ганіць, гвалціць, важаць.

5. Замест кропак да дзеясловаў падбярыце прыстаўкі паводле сэнсу (Вместо точек к глаголам подберите по смыслу приставки).

а) у- / за-	...мацаваць здароўе ...мацаваць веды ...пазьніцца на працы ...пярэчыць спавяшчальніку ...трымаць пазыцыі ...дасканаліць плян	б) пана- / за-	...купляць харчы ...купляць сувеніраў ...чапляць цацак ...сыпаць пяску ...пытаць дазволу ...прасіць гасьцей
в) вы- / ад-	...гадаваць дзяцей ...гадаваць вусы ...круціць лямпачку ...круціць дрот ...купіць кнігу ...купіць рэч ...казаць думку	г) у- / да-	...гледзець хворага ...гледзець памылку ...нізаць ёлку ...раўнаважыць шалі ...лучыцца да гурту

6. Скажыце як мае быць (Скажыце правільна).

Узор: Дзеці + хварэць + адзёр → Дзеці хварэюць на адзёр.

Суседка	хварэць	ныркі
Наша кампанія	апекавацца	беларускі тэатар
Мы	чакаць	тэлевізійны майстар
Вітаўт	жаніцца	мая сястра Юля
Вандроўцы	ісьці	незнаёмая дарога
Святоў сын	вучыцца	бальныя танцы
Бацькі	выбачаць	свае дзеці
Малыя	цешыцца	навагодняя ёлка
Начальнік сэктару	паведаміць	кіраўнік прадпрыемства
Цешча	умешвацца	асабістае жыццё маладых
Абслуга сэравіс-цэнтру	знацца	кампутары розных мадэляў
Наш выбраньнік	заслугоўваць	давер

7. Утварыце дзеясловы (Образуйте глаголы).

Узор: рамонт → рамантаваць; лепшы → паляпшаць

а) назоўнікі	група	замок	б) прыметнікі	горшы	чысты
	канспэкт	стрэльба		меншы	ваенны
	фінансы	праграма		шыкоўны	салёны
	догляд	перадача		прыгожы	сяброўскі
	сорт	корм		чырвоны	знаёмы
	камандзір	зьмена		высокі	службовы
	абутак	кіраўніцтва		імклівы	гатовы
	кватэра	мароз		вучнёўскі	пільны

Лад мовы

Часы дзеясловаў

(Времена глаголов)

прошлы час	цяперашні час	будучы час	
		просты	складаны
што я рабіў?	што раблю?	што зраблю?	што буду рабіць?
што ты рабіў?	што робіш?	што зробіш?	што будзеш рабіць?
што ён рабіў? яна (яно) рабіла?	што робіць?	што зробіць?	што будзе рабіць?
што мы рабілі?	што робім?	што зробім?	што будзем рабіць?
што вы рабілі?	што робіце?	што зробіце?	што будзеце рабіць?
што яны рабілі?	што робяць?	што зробяць?	што будуць рабіць?

прошлы час	цяперашні час	будучы час	
		просты	складаны
я глядзеў ты глядзеў ён глядзеў, яна (яно) глядзела мы глядзелі вы глядзелі яны глядзелі	я гляджу ты глядзіш ён глядзіць мы глядзім вы гледзіце (-е) яны глядзяць	я пагляджу ты паглядзіш ён паглядзіць мы паглядзім вы пагледзіце (-е) яны паглядзяць	я буду глядзець ты будзеш глядзець ён будзе глядзець мы будзем глядзець вы будзеце глядзець яны будуць глядзець

Лад дзеяслова (Наклонение глагола)

абвесны лад (изъявительное наклонение)	загадны лад (повелительное наклонение)	умоўны лад (сослагательное наклонение)
адчыняю адчыняў, адчыняла буду адчыняць	адчыні! адчыніце!	адчыніў бы адчыніла б адчынілі б
В изъявительном наклонении глагол имеет настоящее, прошлое и будущее время.	В повелительном и сослагательном наклонениях глагол не имеет форм времени. Означает действие, которого нет и неизвестно, будет ли.	

Примеры глаголов в повелительном наклонении:

мый!	мой!	чакай!	жди!
еж!	ешь!	хавайся!	прячься!
ляж!	ляг!	сядай!	садись!
пі!	пей! (воду)	вучыся!	учись!
сьпявай! / пей!	пой! (песню)	стрыжыся!	стригись!
кажы!	говори!	галіся!	брейся!
пячы!	пеки!	засьпявайма!	запоём!
кінь!	брось!	будзьма!	будем!

Утварэньне прошлага часу дзеясловаў (Образование прошедшего времени глаголов)

лік	род назоўніка	канчатковая форма дзеяслова	на канцы дзеяслова
адзіночны	м.р.	ён глядзеў, казаў	-ў !
	ж.р.	яна глядзела, казала	-ла
	н.р.	яно глядзела, казала	-ла
множны	м.р. + ж.р. + н.р.	яны глядзелі, казалі	-лі

В живой беседе времена глаголов могут употребляться в разных значениях: настоящее, прошедшее — в значении будущего: **Ты ідзеш з намі ў вандроўку?** (Ты идёшь с нами в поход?) **Ну, усё, хлопцы, я пайшоў!** (Ну, всё, ребята, я пошёл!)

Мадальныя дзеясловы (Модальные глаголы)

Мадальныя дзеясловы (модальные глаголы) — **жадаць** (желать), **хацець** (хотеть), **магчы** (мочь, уметь), **маніцца** (намереваться), **спадзявацца** (надеяться), **мусіць** (долженствовать) и другие, которые выражают пожелание, обязательность, возможность.

Я **мусіў** чакаць на яго да дзевятай гадзіны.
Я **мушу** ехаць па дзяцей.
Я **маю** сустрэцца з Пётрам.
Гэта **мусіць** быць зроблена.
Ён **маніўся** прыйсці.
Яны **хочуць** паехаць.
Ён **масьціцца** ехаць.

Я должен ждать его до девяти часов.
Я должен ехать за детьми.
Я собираюсь встретиться с Петром.
Это должно быть сделано.
Он хотел прийти.
Они хотят поехать.
Он собирается ехать.

Практыкуйцеся

8. Раскажыце, што вы бачыце на малюнках, карыстайцеся вядомымі вам словамі (Расскажите, что вы видите на рисунках, используя известные вам слова).

Тут месціцца наша працоўня.

Да нас завіталі госьці.

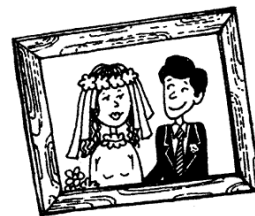
Уранні я мушу рабіць гімнастыку.

Мая жонка штукее пачэньне.

Ня ведаю, куды падацца.

Костусь ажаніўся з Алёнаю.

9. Утварыце форму загаднага ладу 2-й асобы множнага ліку (Образуйте форму повелительного наклонения 2-го лица множественного числа).

Узор: Трэба рахавацца. → Рахуйцеся!
Мы хочам вучыцца. → Вучыцеся!

Ці нам ужо апранацца?
Дзецям тут добра гадавацца.
Сьмяяцца ня шкодзіць.
Мы будзем сустрэкацца.
Хачу ў вас папытацца.
Ці можна было б зь імі пазнаёміцца?
Прывітаемся па-беларуску.
Жывём, каб радавацца.

10. Замест кропак пастаўце ў тэкст прапушчаныя словы ў належнай форме (Вместо точек вставьте в текст пропущенные слова в надлежащей форме).

любіць, мець, даглядаць, жыць, падобны, уяўляць, карміць, ёсць

Мой брат Пётра ... невялікую кватэру, але ўсім досыць мейсца. У іх ... птушкі, рыбкі, заводны сабака Векша і кот Плютон. Ці ... сабе гэткую сыціжму жыўнасьці? А ўсё таму, што мой пляменьнік Юзя вельмі ... зьверанятаў. Ён ... і ... сваіх улюбёнцаў. Гэты занятак ... яго найлепшай уцехаю. А ўвогуле Юзя моцна паважны і цяжкі хлапец. Шмат у чым ён ... да свайго бацькі.

11. Утварыце зваротныя дзеясловы 1-ай асобы адзіночнага ліку цяперашняга часу (Образуйте возвратные глаголы 1-го лица единственного числа настоящего времени).

Узор: сустракацца → я сустракаюся

вучыцца, наважвацца, сьмяяцца, забывацца, спадзявацца, адгукацца, пытацца, апранацца, нудзіцца, зьвяртаць, браць, мець.

12. Замест кропак пастаўце паводле сэнсу адпаведныя дзеясловы (Вместо точек поставьте по смыслу соответствующие глаголы).

Максім ... знаёмым у паездцы.	спадарожыць (сопутствовать / сопровождать)
Ён ... гэтай размовы.	унікаць (избегать)
Гэты напой ... смагу.	праганяць / наталяць (утолять)
Госьць ... сваю гутарку.	доўжыць (продолжать)
Дзеці ... паводзіны бацькоў.	пераймаць (перенимать / подражать)
Гэты прыезджы ... у рэстаране.	харчавацца (питаться)
Яна ... прыбраць усё лішняе.	загадаць (распорядиться / велеть)

13. Папытайцеся (Спросите).

Узор: Жывём у новай кватэры. → Вы жывяце ў новай кватэры?

Дамо вам свой адрас.	Глядзім новы тэлевізійны фільм.
Я апранаю новае паліто.	Прыемна бавім свой час.
Ем смачную мясную салату.	Даруем вам гэтую карціну.
Мы тут толькі змарнуем час.	Гатую каву.
Я забараняю курыць у кватэры.	Дапамагаем сваім бацькам.
Бяром гэты куфэрак.	Віншваем са сьвятам.
Пяку на патэльні сьвежую рыбу.	Жыву за мяжой.
Мы бяжым далей.	Запрашаем яго на вясельле.

14. Са слоў у дужках выберыце тыя, што больш падыходзяць для дадзенага выпадку і складзіце сказы (Из слов в скобках выберите то, что больше подходит для данного случая и составьте предложения).

Дзіця	(сумаваць — журыцца)	па маці.
Я	(намысьліць — намерыцца)	купіць сабе капялюш.
Юля	(адведаць — наведваць)	хворага бацьку.
Яны	(выправіцца — адысьці)	у дарогу.
Я жыва	(успамінаць — прыпамінаць)	тую сустрэчу.
Ён бацьку	(жаліцца — скардзіцца)	на мяне.

Ясь распавядае

Іншая мясыціна празь людзей знаная. Вазьмі ты гарадок Ліду. Якія там шаўцы! Здаўна праца іх шанавалася. А цяпер хіба адзін толькі Жэнік Гусак у пашане. Гэны шавец усіх шаўцоў закасуе. Вось дзе чалавек умее рабіць сваё. Ужо што шые, дык шые. Мастак, а не шавец! Усе кажуць, што «надта прыгожы характар яго рукі». Люба глянуць, якія выштукоўвае ён боты. І назе выгода. Лёгка чуецься ў такім абутку. Ня дзіва, што кліенты толькі каля яго й шнуруюць. Бракуе Жэніку толькі матар'ялаў: скур, шавецкіх нітак, дратвы, гумы, цвікоў.

Практыкуйцеся

15. Раскажыце пра кагосьці з вашых знаёмых (Расскажите про кого-нибудь из ваших знакомых).

16. Адкажыце на пытаньні (Ответьте на вопросы).

Дзе добрыя шаўцы?
Ці ёсць там хто з шаўцоў у пашане?
Як яго зваць?
Чаму людзі яго паважаюць?
Да каго раўняюць шаўца?
Што кажуць пра яго людзі?
Якія рэчы ён шые?
Ці напраўду добрыя гэтыя рэчы?
Ці шмат у яго кліентаў?
Ці бракуе чаго-небудзь шаўцу ў рабоце?
Што патрэбна, каб пашыць добрыя боты?
Ці ёсць у вас знаёмыя шаўцы?
Дзе вы рамантуеце свой абутак?
Ці ў пашане праца шаўца?

Кароткія і простыя размовы (чытайце ўголос)

— Ну, што, ізноў спазьніўся? Дакляруеш быць дакладным, а сам ня рупісься. І Юрка наракае, што ты век спазьняеся.

— Кіньце злавацца. Што вы ўсё наракаеце ды тузаеце сабе нэрвы? Я не люблю сьпяшацца, хвалявацца, мітусіцца, трапятацца.

— Ну, что, опять опоздал? Обещаешь быть точным, а сам не беспокоишься. И Юра возмущается, что ты всегда опаздываешь.

— Перестаньте сердиться. Что вы все возмущаетесь и дергаете себе нервы? А я не люблю спешить, волноваться, суетиться.

<p>— Глянй, Мікола, вунь ідзе спадар Чэрнік. О дзе галава! Энцыклапэдычныя веды й нестандартнае мысленне.</p> <p>— Калі ты спазнаўся зь ім?</p> <p>— Летась на канфэрэнцыі. Ён задзівіў усіх дыскусантаў. Хочаш, я цябе зь ім пазнаёмлю?</p> <p>— Але ж неяк няёмка турбаваць гэткага чалавека.</p> <p>— Ды кінь ты, «няёмка»! Ён прасты й шчыры.</p>	<p>— Посмотри, Коля, вон идёт господин Черник. Умнейший человек. Энциклопедические знания и нестандартное мышление.</p> <p>— Когда ты познакомился с ним?</p> <p>— В прошлом году на конференции. Он удивил дискутирующих. Хочешь, я тебя с ним познакомлю?</p> <p>— Но как-то неудобно беспокоить такого человека.</p> <p>— Да брось ты, «неудобно»! Он простой и открытый.</p>
<p>— Ты ведаеш, Кастусёў меншы сын жэніцца. Праз два тыдні будзе вяселье.</p> <p>— А дзе ж збіраюцца гуляць?</p> <p>— Яны ня будуць спрашаць мір людзей. Маладыя масыяцца да круізу па Сяродземным моры.</p> <p>— О-о-о, братка ты мой!..</p>	<p>— Ты знаешь, младший сын Кастуся женится. Через две недели будет свадьба.</p> <p>— Где же собираются сыграть свадьбу?</p> <p>— Они не будут приглашать большое количество людей. Молодые собираются в круиз по Средиземному морю.</p> <p>— Вот это да-а-а!..</p>
<p>— Дык ці пойдзеце вы ў вандроўку?</p> <p>— Чакаем, калі мама дасць на гэта сваю згоду.</p> <p>— Хіба вы на ўсё ўсякае пытаецеся маму?</p> <p>— Ды не, рэч у тым, што я, напрыклад, заўсёды прыслухоўваюся да маміных парадаў. Яшчэ ніколі нічога благога яна мне не парайла.</p>	<p>— Так вы идёте в поход?</p> <p>— Ждем, когда мама даст на это своё согласие.</p> <p>— Разве вы с каждой мелочью бегаєте к маме?</p> <p>— Да нет, дело в том, что я, например, всегда прислушиваюсь к маминим советам. Ещё никогда ничего плохого она мне не посоветовала.</p>
<p>— Прывітаньне!</p> <p>— Маё шанаваньне, Сяргей!</p> <p>— Як маесься? Ці ёсьць якія навіны?</p> <p>— Прыйшоў ліст ад Міколы. Вось дзе навіны! Ужо абараніўся.</p> <p>— Ну й як яго генная інжынэрыя?</p> <p>— Выдатна. Дысэртацыя ўжо ў нацыянальным навукова-дасьледчым цэнтры. Пэўна ж там усправядліваць ягоныя высьнавы.</p>	<p>— Привет!</p> <p>— Моё почтение, Сергей!</p> <p>— Как дела? Есть какие новости?</p> <p>— Пришло письмо от Коли. Вот где новости! Уже защитился.</p> <p>— Ну и как его генная инженерия?</p> <p>— Отлично. Диссертация уже в национальном научно-исследовательском центре. Будем думать, что там подтвердят его выводы.</p>
<p>— Вось табе кава. Тут пячэньне. Бяры во торт. Частуйся!</p> <p>— М-м-м, які смак! Ты мне скажы, дзе можна расстарацца гэткіх прысмакаў?</p> <p>— У краме-кавярні «Салодкі фальварак». Там ты знойдзеш і чарку віна, і кубачак кавы, і ласунак, які толькі хочаш.</p>	<p>— Вот тебе кофе. Тут печенье. Бери торт. Угощайся!</p> <p>— М-м-м, какой вкус! Ты мне скажи, где можно раздобыть такие лакомства?</p> <p>— В магазине-кафе «Салодкі фальварак». Там ты найдёшь и рюмочку вина, и чашечку кофе, и лакомства, какие только пожелаешь.</p>

— Ты глянь на рэкламу, Мішка!
— Рок-гурт НРМ!
— Давай падыдзем бліжэй, паглядзім, дзе яны
ладзяць канцэрт і калі.
— Трэба ж сказаць Андрэю і нашым дзеўкам,
якая мае быць забава.

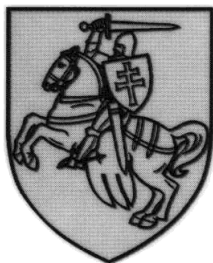
— Ты посмотри на рекламу, Мишка!
— Рок-группа НРМ!
— Давай подойдём ближе, посмотрим, где они
устраивают концерт и когда.
— Надо же сказать Андрею и нашим девчонкам,
какая будет тусовка.

Майстры слова гавораць

Пагоня

(тэкст пададзены з захаваньнем
аўтарскага правапісу)

Толькі ў сэрцы трывожным пачую
За краіну радзімую жах —
Ўспомню Вострую Брану сьвятую
І ваякаў на грозных канях.

Ў белай пене праносяцца коні,
Рвуцца, мкнуцца і цяжка хрыпяць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разьбіць, не спыніць, не стрымаць.

У бязьмерную даль вы ляціце,
А за вамі, прад вамі — гады.
Вы за кім у пагоню сьпяшыце?
Дзе шляхі вашы йдуць і куды?

Мо яны, Беларусь, панясліся
За тваімі дзяцымі уздагон,
Што забылі цябе, адракліся,
Прадалі і аддалі ў палон?

Бійце ў сэрцы іх — бійце мячамі,
Не давайце чужынцамі быць!
Хай пачуюць, як сэрца начамі
Аб радзімай старонцы баліць...

Маці родная, Маці-Краіна!
Не усьцішыцца гэтакі боль...
Ты прабач, Ты прымі свайго сына,
За Цябе яму ўмерці дазволь!

Ўсё лятуць і лятуць тыя коні,
Срэбнай збруяй далёка грымяць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разьбіць, не спыніць, не стрымаць.

(Максім Багдановіч)